

ששעור זה נתנו כחמים לכל היקף לדירה ואם גדול הוא מכאן
הוא כרמולית ואין מוטלעין בו אלא בתוך חרבע אמותיו של אדם
והאי כיון דבידים הוקף ולדירה אפילו הוא יותר מביה סאתים
ליטלטל ביה: **ששמישס לאויר** - תורה איר

עירובין טו.

אינה עשויה דירה זו אלא לנרדך אויר
שחולה לה לשמור השדות והינה
חשובה דירה להחיר היקף גדול:
שכה כמל - קדש היום על האדם
והוא בחל גבוה עשרה וקנה שס
שבתתו: **ופוח מרבע אמות עד**
צום סאתים - גדול הוא מרבע אמות
אבל אינו יותר על בית סאתים: וכן
בנקט - גומא העשויה מששת ימי
בראשית ווליא"ה: **וקמס קלוורס** -
באלמנע: **ושכולוס** - גבוהה עשרה
מקיפות אותה סביב כל הגי מחילות
ניכחו להיקף בית סאתים ולא ליותר
מכאן דלא נעשית לדירה הלך מהלך
את כולה למחר וחולה לה אלפים
דכל חללה הואיל ושבת זה באוירה
מבעד יום הוא כרבע אמות של
מקום שבתה ולהי נקט והוא
מארבע אמות דאי לא היה יורה
מארבע אמות מאי מהלך את כולה
איכא בלא מחילות נמי ארבע אמות
מקום שבתה איך ליה דהייט שבו
איך תחתיו וחולה להן אלפים אמה
דכתיב אל יא איך ממזוניו והאמור
רצון למילק מקום מקום ומקום מניסה
כי כדארמין בעירובין (דף נ"א) ותל
מוקף מחילות הוא דכל שגבוה עשרה
אמרי' גור אסיק מחילות שלו והקף
בהן את ראשו: **ושכולוס מקיפוס** -
ואע"ג דאין עומדות ברוח: **דעבד**
ניס - למחילות השבלים שהאל דפנא
משבלת לשבלות של שאלון גדולן
יחד כפיצ ומחוקות זו את זו:

ברכות י"א.
ע"כ טו. ע"כ

כתובות ו:
ו"ק טו. ע"כ
שמות פ"ד:

[סוטה מד]:

לעבד לה בהולא ודפנא לא שייך כאן נחקשו חי הכי
ניטלטל ככולה כדלקמי לעיל דהתם באילין המסקך על הארץ שיש
בו סך וחשיב כמוקף לדירה אבל הכא ליכא סך אלא אויר ואפי'
הקף ולכסוף פתח לא חשיב מוקף

אלא בית סאתים משום דהוירדירה שתשמישיה
לאויר וכל דירה שתשמישיה לאויר אין
משלמלין בו אלא סאתים ת"ש****שבת בתל**
שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות עד
בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה
והוא מארבע אמות עד בית סאתים וכן
קמה קצורה ושכולוס מקיפות אותה מהלך
את כולה וחוצה לה אלפים אמה אע"ג
דקאויל ואתי החם נמי דעבד ליה בהוציא
ודפנא: **בתנ"י** שלוחי מצוה פטורין מן
הסוכה חולין ומשמישיהן פטורין מן הסוכה
אובלין ושוחין עראי חוץ לסוכה: **גב' מה"מ**
ד"ר ***בשבתך** בכיחך פרט לעוסק במצוה
ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן אמרו
הבונם את הבתולה פטור ואת האלמנה
חייב מאי משמע אמר רב הונא כדרך מה
דרך רשות אף כל רשות לאפוקי האי דבמצוה
עסוק מי לא עסקינן דקאויל לדבר מצוה וקא
אמר רחמנא ליקרי אם כן לימא קרא בשבת
ובלכת מאי בשבתך ובלכתך בלכת דידך
היא דמיוחייבת היא בלכת דמצוה פטירת
אי הכי אפילו כונס את האלמנה נמי כונס
את הבתולה מריד כונס אלמנה לא מריד
וכל היכא דמריד ה"נ דפטור אלא מעתה
טבעה ספינתו בים דמריד הכי נמי דפטור וכי
תימא ה"נ ***והאמר ר'** אבא בר זבדא אמר רב
אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ
מן התפילין שהרי נאמר בהן פאר הכא מריד
מרידא דמצוה התם מריד מרידא דרשות
***והעוסק במצוה פטור מן המצוה מהבא נפקא**
מהתם נפקא דתניא ***ויח' אנשים אשר היו**
נושאי אורנו של יוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי
ר"ע

דברים

מכ"כ

מכלות שבת וזו מהל'
עירובין הלכה ד סג
לאוין סס ועשין דכנן
א טו"ש"ע א"ח ס"י ע"ג
סעף ב:

כה ב מ"י מ"ד מהל'
ק"ס הלכה ח סג
פשו יח טו"ש"ע א"ח ס"י
ע סעף ג:
כו ג מ"י מ"ד מהל'
הלל הלכה ט סג
עשין דכנן ב טו"ש"ע א"ח
ס"י לח סע"פ א וטו"ש"ע
י"ד ס"י ע"ג סעף א
ו"י ע"ג סעף א:

[סז]

רבינו חננאל

יותר מביה סאתים .
ושנין התם כדקמיני
סעפא משום דהויא
תשמישיה לאויר .
כלומר אין שם בית .
וכל דירה שתשמישיה
לאויר אין משלמלין בה
יותר מביה סאתים .
ת"ש שבת בתל שבתה
כ"י מוספה היא:
בתנ"י שלוחי מצוה
פטורין מן המצוה מנא
א"ן דת"ר בשבתך בביתך
פרט לעוסק במצוה .
ובלכתך בדרך פרט
לחתן ורייקי' סוטה
ליה לקרא למיכת
ובלכת בדרך דמשמע
אע"ג דאויל לדבר מצוה
חייב וכתב בלכתך
במשמע בלכת דידך
דהוא רשות מייחייבת
לפקי ק"ש אבל בלכת
דמצוה פטרת ש"ס
העוסק במצוה פטור
מן המצוה אחרת . הא
דמניא פרט לחתן והוא
דכנס בתולה דמריד
מרידא של מצוה .
ולפיכך פטור אבל סגן
דמריד מרידא דרשות
כגון שבעה ספינתו
וכיוצא בו חייב בכל
מצוה . ואפי' אבל
חייב דאמר סר אבל
חייב בכל המצות
האמורות בתורה חוץ
מן התפילין כמני שגא'
בהן פאר והני מילי
ביום ראשון בלבד וכן
הבונם את האלמנה חייב
לקריא ק"ש. הא סוטה
נפקא ויהי אנשים
אשר היו ספאים וגי'
נושאי אורנו של יוסף
היו דברי ר' יוסי הגלילי

הנהגות הב"ח
(א) רש"י ד"ס ע"ד
ו"י דאינו יבול:

במחשבת בעילה כך פי' בקונטרס וכוניא דמשמעין משמע דמובלכתך
בדרך מומעט האי דמצוה קא עסיק ובעילה פי"ק דברכות (דף י"א)
הגירסא להפך דגרס התם ***בשבתך פרט לחתן** ובלכתך בדרך פרט
לעוסק במצוה וגירסא זו נראה דהכי משמע קרא בשבת דידך הוא
דמייחייבת בק"ש ולא בשבת דמצוה שאתה יושב ומחשב דבעילה
מצוה ובלכתך מומעט עוסק במצוה דמשמע בלכת דידך ולא בלכת
מצוה ומחתן לא הוא ידעיין שאר עוסק במצוה דלמלא שאני חתן
שאין נקל לו כל כך להסיר הצינדרא מלבו אפי"ס שבצינדרא דרשות
מיעבי ליה ליחזיבא דעתיה ולהסיר מחשבת סרדו: **ע"ד ר"י** נאמר
בהן פאר - לקמן בשמעין מפרש מדקא אמר ליה רחמנא ליחזקאל
פארך חבוש . עליך את הוא דמייחייבת אבל כולי עלמא פטורי והא
דמשמע לישא שטעם הלוי משום דאיקרו פאר ואבל לאו בר פאר הוא
וכשמחפאר מראה בעלמו שאני אבל לא אחא למימר אלא דלא ילפיין
מבאבא לפטור משאר מצוה דשאני תפילין דאיקרו פאר וה"א ותנא
שגא גבי תפילין דארמין דוקא ליחזקאל קאמר ליה ולא לשאר
אבלים וגבי תלמוד תורה ארמין פי"ק דמועד קטן (דף טו.) אבל
אכור בת"ת מולאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דוס לעבדי שאר
אבלים ליחזקאל יש לומר דבדברי תורה ששינה זו הכתוב מ"כ"ע
אית לן למימר משום דאבל אכור בדברי תורה אבל בתפילין אמאי
הוצרך לומר לו שניתי תפילין אם לא בשביל שהייתי סבור לאכורו:
מישאל
אנשים וגו' - בפסח מודבר קרא בשנה השנית ליליאת מזריס:
הכי

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף נו עמוד ב

4

פשיטא כיון דאפקוה קם ליה ברשותיהו לכל מילי. כלומר בדאפקוה לגזלה דקם לי ברשותיה לאונסין ולכל מילי ואפילו לתשלומי נזקיה, ולא דוקא בנזקי שן ורגל דמשתלמי מן העליה אלא אפילו בנזקי קרן תמה שאינו משתלם אלא מגופו, ואפילו החזירוה לבעלים מ"מ בתשלומי נזקיה נתחייבו הן משעת משיכה, ולא בגזלן בלבד אלא אפילו בשומרים דעלמא דמשעת משיכה נתחייבו בשמירת נזקיה. והיינו דתנן (מ"ד ב') ארבעה שומרים נכנסו תחת הבעלים וההיא אפילו בתם היא מתני' ואפילו לר"ע דאמר הוחלט השור ושותפין נינהו, דשמירת נזקיו קבלו עליהם משעת משיכה, וכ"ש לר' ישמעאל, וכ"ש גזלן שקנה לאונסין ששמירת נזקיה עליו וכבעלים הם לכל מילי.

המעמיד בהמת חברו על קמת חברו חייב. ואע"פ שאין הבהמה שלו כיון שהעמידה על הקמה הרי הוא כאלו מאכילה בידיים ומש"ה פריך פשיטא. ומינה דאלו העמיד בהמתו ואפילו בהמת חברו על פירות חברו ואפילו ברה"ר חייב, ולא דמי לאכלה מן הרחבה דפטור כדאיתא בפרק כיצד הרגל ומשמע דאפילו בשקרבה אצל הפירות, דשאני הכא דמעמידה, ומשמע בשלקחה באפסר והעמידה על הקמה. ואוקימנא בשהכישוה דכיון שהכישוה לגזלה קנאוה והרי היא ברשותן לשמירת נזקיה, וכן נראה מדברי רש"י ז"ל דבהכישוה לגזלה היא ומשום דקנאוה בהכשה, וכן העמידוה בירושלמי.

הב"ע שמסרה לברזילה. כלומר דדעת כל המוסר לרועה גדול שימסור הוא לרועים אחרים שתחתיו והלכך הראשון פטור לגמרי, ואפילו השני לא נשבע או שאין לו מה ישלם, וה"ה לנפקד שפקד או מסר לאמו ולאשתו ולאחד מבני ביתו, וכבר כתבתי כל זה בארוכה ובראיות מספיקות בפרק המפקיד בס"ד. והא דרבא דשומר שמסר לשומר כתבתי בארוכה בפרק המפקיד בס"ד.

תוספתא המוסר צאנו לרועה אפי' חגר אפי' סומא אפילו לפניו כששלש מאות צאן פטור.

בההיא הנאה דלא בעי למיתב ליה ריפתא דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. וממה שכתב הראב"ד ז"ל בפרק השוכר את האומנין גבי במלוה צריך למשכון נראה שהוא סבור דכל שהמשכון בידו פטור מן המצוה, אבל כאן כ' בתוס' שאין שומר אבדה פטור מליתן רפתא לעניא אלא כשעוסק בצורך המצוה שהיא האבדה לחוד, שאם אי אתה אומר כן מי שמניח תפילין בראשו או מזוזה בפתחו יהא פטור מכל המצות, אלא לא אמרו אלא בזמן שהוא עוסק בה לפי שאי אפשר לו לעשות זה וזה אבל כל שאינו מתעסק בה שאז אפשר לו לעסוק במצוה אחרת חייב.

לילה מכשיר בדיעבד כמו כן לב"ה דצריך לכתחילה היינו בטובי חמה אבל בטובי לילה אפילו לכתחילה וכו' זה לר' לוי אבל לדין ס"ג חיישינן לתרוייהו וכדכתבנא ובמעובה שאין המטר יכול לירד עי' מ"ש לעיל פרק קמא סי' י"ב

סימן ד

[ג] ואחת באילן כשרה. ז"ל הר"ן ודאמרינן כשרה. היינו טעמא מפני שהסכך סמוך בקונדסין הנעוצין בקרקעית הסוכה ואינו סמוך לשל אילן דכיון דאילן לא חזי לסכך משום מחובר אסרו חכמים להעמיד סכך בו כדי שלא יבא לסכך בו. ואע"פ שעכשיו הקונדסין נסמכין באילן כולי האי לא גזרינן כיון דמפסקי קונדסין בין אילן לסכך ע"כ וקשה לי מהא דפרק מי שהחשיך דף קנ"ד דמוקי לה התלמודא אליבא דרבא דכייפי לאילן ואנח סכך עלי' א"כ קושית הר"ן במקומה עומדת אמאי כשרה נגזור שמא יבא לסכך באילן וצ"ל דמשני התם דרבא ס"ל כמ"ד בדף כ"א לפי שאין לו קבע ולא משום דמעמיד בדבר המקבל טומאה. וכן בפ"ק סי' כ"ט דמשני רבא במעדיף נמי צ"ל לדידיה דס"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה. ועי' מ"ש סי' א' ועי' בחידושי פרק במה בהמה סי' ה' ע"ש היטב

סימן ו

[ג] אפי' לדבר הרשות פטירי. וא"ת לפי מה שמסיק מ"א בסי' תר"מ ס"ק ט"ו דהולכי דרכים אינם פטורים אלא מלעשות סוכה אף כשלא בלילה בישוב. אבל כשיש שם סוכה במקום שאוכל חייב לאכול בסוכה. משא"כ שלוחי מצוה אף בשנמצא שם סוכה מ"מ פטורים י"ל דאף אם נאמר כן מ"מ קשה ותימה אם יכולין לקיים שניהם אמאי פטורין.

[ד] ארקתא דנהרא. לפי הגרסא דתלמודא ארקתא דסורא מוכח שפיר. אמנם לפי גירסת רבינו קשה מה מייתי רביה אימא לא באו למקום יישוב ולנו בשדה. וי"ל דא"כ אמאי פטירי נפשייהו מטעם שלוחי מצוה אנו אפילו אזלי לדבר הרשות נמי פטירי.

[ע] שאם יש לו לחזור אחר סוכתו לצורך הלילה יבטל מצותו ביום. כגון שהסוכה מופלגת מן הדרך אשר הוא הולך שמה לדבר מצוה או באופן שאם ילין חוץ לסוכה וישן ינוח יותר ויוכל לעסוק למחר טפי במצותו חשיב הכל עוסק במצוה ופטור אף בלילה.

[פ] כשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה. כ"ה וכמ"ש רבינו בפרק היה קורא סי' ט"ו ודלא כהתוס' ד"ה בלכתך בדרך.

סימן ז

[צ] אבל חייב בסוכה. ראיתי בשו"ת שערי אפרים סי' ל"ד קושיא מהא דאמרינן בערכין דף ג' דכהנים בשעת עבודה פטורין מן הסוכה הואיל ואין נזקקין לנשותיהן וא"כ אבל נמי אסור בתשמיש המטה יהא פטור מן הסוכה ומה שתירץ דהא דקאמר קמ"ל דנהי בשעת עבודה פטירי. ר"ל דה"א בשעת עבודה פטירי קמ"ל דאפילו בשעת עבודה חייב ע"ש. זה ליתא לפרש"י ותוס' שם. גם אידך קמ"ל נהי וכו' דקאמר התם הכל חייבין בציצית ואינך מכל הלין משמע דהאמת כך הוא. אלא נראה לתרץ דגבי אבל תשבו כעין תדורו הוי דהא בבית דירה נמי אסור בתשמיש. משא"כ הכהנים בזמן הרגל אם ירצה שלא לעבוד וישאר בביתו מותר בתשמיש. א"נ דהא דקאמר הואיל ואין נזקקין לנשותיהן אין רצונו בתשמיש אלא שאין יכול לדור עם האשה בעזרה כי אשה בעזרה מנין בשעת עבודה. משא"כ אבל אף שאסור בתשמיש מ"מ יכול להיות הוא ואשתו בסוכה.

[ק] דאבל חפץ להיות מתבודד וישוב במקום צער. עי' בט"ז סי' תר"מ ס"ק ח'. ואין דבריו מוכרחים ע"ש.

[כ] אבל הכא איהו קמצטער נפשי'. פרש"י שאינו חייב להצטער שאע"פ שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה ורחיצה וסיכה להראות כבוד מתו.

[ש] ומבעי ליה ליתובי דעתיה. כדי לקיים מצות סוכה.

סימן ח

[ת] אין מברכין שהשמחה במעוננו ולא ברכת חתנים כיון שאין שמחה אלא בחופה. ובב"ש סי' ס"א ס"ק י"ג בשם מהר"ל מפראג דחה ראייה זו דה"ק אין שמחה אלא בחופה ר"ל דלא יכול לשמוח כראוי אבל בעלמא איכא שמחה ומברך ז"ב אפילו שלא במקום החופה ע"כ. ותימה דא"כ מאי פריך תו וליעבדו חופה בסוכה הא כבר שנייה דלא יכול לשמוח כראוי.

[צ] שהוליד כלתו לעיר אחרת והצריכוהו לברך שם ברכת חתנים. אם הוא תוך ז' כ"פ בש"ע אה"ע סי' ס"א. ואם לא היו מברכין ז' ברכות עדיין אלא מיד אחר החופה הלכו למקום אחר ושהו בדרך עד אחר ז' לדעת ב"י שוב אין מברכין ז"ב. והט"ז חולק עליו באומרו מאחר שלא קבעו באותו מקום. והלכו מיד למקום אחר נעשה אותו מקום שהלכו לשם מקום חופה ומתחילין ז' ימי משתה מיום שבאו לשם.

[ב] ונראה שיש לעשות כעובדא דירושלמי. ויש לדקדק מאי מייתי ראייה מהירושלמי דהלכה כרבי זירא אימא חתן פטור דעוסק במצוה פטור מן המצוה. משא"כ השושבינין לא מקרי עוסקי במצות כמו שמסיק רבינו בסמוך לר' שילא ופסק הלכתא כוותיה. וי"ל דאי חתן פטור מן הסוכה אף השושבינין פטורין משום דאי לא חדו בהדי חתן מצטערין היו ומצטער פטור מן הסוכה.

[ג] הני תנאי אית להו דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. דהא ת"ק מדפטר החתן ושושביניו מן התפלה ותפילין מטעם העוסק במצוה פטור מן המצוה ולדידיה חתן פטור מסוכה. ומיניה נשמע דלר' שילא נמי פטור מן המצוה ס"ל דאל"כ לרבי שילא יתחייב חתן

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות סוכה סימן רצ"ט

6

מתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה פירש רבי' שלמה זצ"ל הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה או להקביל פני רבו ולפדות שבויים פטורים ואפי' בשעת חנייתן והכי מוכחא בגמ' דת"ר הולכי דרכים ביום פטורי' מן הסוכה [ביום] וחייבין בלילה הולכי דרכי' בליל' פטורי' מן הסוכ' בלילה וחייבין ביום הולכי לדבר מצוה פטורין בין ביום בין בלילה ומשמע אע"פ שאין הולכין אלא ביום דאי בדאזיל ביממא ובלילא אפי' לדבר הרשות נמי פטירי כדקתני (בירושלמי) [בברייתא]. כי הא דר"ח ורבה בר רב הונא כי הוו מיקלעי בשבתא דריגל' לבי ריש גלותא הוו קא גנו ארקתא דנהרא אמרי שלוחי מצוה אנן ופטירינן וה"נ מסתברא דת"ר בלכתך בדרך פרט לשלוחי מצוה ואי אינו יכול לקיים את שניהם אמאי אצטריך קרא למיפטריה דמאי טעמיה יסתלק מן המצוה שעוסק בה ויתעסק במצוה אחרת אפי' מצוה קלה לא שביק בעבור מצוה חמורה שאין אדם יודע מתן שכרן של מצוות ותו דאל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא ודאי אע"פ שיכול לקיים את שניהם פטריה רחמנא וגזירת מלך היא ודווקא שעוסק במצוה בידיה כגון משקה אבידה או מאכיל דמיפטר בההיא שעתא למיתב פרוטה לעני אבל בשעה שאינו מאכילה ואינו משקה אותה חייב ליתן לו פרוטה אע"פ שהאבידה היא בביתו משתמרת וכן הא דתניא רחב"ע אומר כותבי ספרים תפילין ומזוזות ותגריהן ותגריהן וכל העוסקים במלאכת שמים לאתויי מוכרי תכלת פטורי' מק"ש ומן התפילה ומן התפילין ומכל מצות האמורו' בתורה לקיים דברי ריה"ג שהיה ריה"ג אומר העוסק במצוה פטור מן המצוה היינו דוקא בשעת כתיבה ובשעת מכירה וקניה אע"פ שהיה יכול באותה שעה להושיט פרוטה לעני (פטור) או לומר לו קח פרוטה זו פטור ואע"פ שהיה יכול לקיים את שניהם לזה איצטריך קרא אבל בשעה שהוא כותב תפילין ומזוזות שאינו יכול באותה שעה להתפלל או להניח [תפילין] מפני שמתבטל מכתובה להא לא אצטריך קרא דמסברא הוא פטור כיון שאינו יכול לקיים את שניהם דאמאי יניח מצוה שעוסק בה ויתעסק במצוה אחרת וכן רב חסדא ורבה בר רב הונא דהוו גנו ארקתא דנהרא אע"פ שהיו יכולין ללכת לסוכה משום דהואיל שהיו הולכים לדבר מצוה ועדיין לא הגיעו לשם הוה כמולך אבידת בהמה להשקותה שפטור מליתן פרוטה לעני עד שישקנה כך הם שבאו לשמוע הדרשה ולהקביל פני ריש גלותא פטורין מן הסוכה עד שישמעו את הדרשה ויקבלו פני ריש גלותא ואע"פ שהיו יכולין ללכת לסוכה וכן בשעה שהוא מתעטף בציצית או לובש תפילין פטור מכל המצות אבל אחר שנתעטף ולבש תפילין חייב כי אין זה קרוי עוסק במצוה [ותו] דגבי ציצית אין שייך לומר עוסק במצוה דאי בעי לא מיכסי כלל דלאיכסויי לא חייביה רחמנא. אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בסוכה פשיטא דהא איהו גופי' אמר לעיל אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה מהו דתימא הואיל ואמר רבא מצטער פטור מן הסוכה הא נמי מצטער הוא קמ"ל כי קאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה ה"מ היכא דמצטער ממילא שהסוכה מצערותו כגון חמה או צינה או סרחון הדברי' שסיכך בהן דסריחי ליה טרפי או ערבה עצמה אבל הכא איהו קא מצער נפשיה מיבעיא ליה ליתובי דעתיה שחובה עליו ליישב דעתו למצוה. וא"ר אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה מאי טעמא משום דבעי למיחדי. לשמוח. אמאי ליכלו בסוכה וליחודו בסוכה אין שמחה בלא חופה וליכלו בסוכה וליחודו בחופה אין שמחה אלא במקום סעודה וליעבד חופה בסוכה וליתבו אביי אמר גזירה משום יחוד כלה דבסוכה לא שכיחי אינשי דנפקי ועיילי דילמא נפק חתן ומתייחד אדם עם כלה ורבא אמר גזירה משום צער חתן דסוכה אינה מרווחת וחתן בעי מקום מרווח דליכנסו כל בני חופה מאי בינייהו דשכיחי אינשי דעיילי ונפקי משום יחוד ליכא דאתו ואזלי תדיר התם. מ"ד משום צער חתן איכא דלא מצי עייל התם בני הלולא. אר"ז אנא אכילת בסוכה וחדדי בחופה וכו"ש דחדאי ליבאי (דאקימנא) [דעבידנא] תרתי ר' זירא נסב איתתא בחג ואכל בסוכה ושמח בחופה חוץ לסוכה לאחר סעודתו ושמח בתרתי מצות דנשואין ודסוכה. מדקאמר אין שמחה אלא בחופה משמע דאם יוצא חתן מחופתו אפי' כלתו עמו והולכין לאכול בבית אחר שאין מברכין שהשמחה במעונו ולא ברכת חתנים כיון דאין שמחה אלא בחופה ובפרק קמא (דברכות) [דכתובות] אמרי' נמי מברכין ברכת חתנים בבית חתנים (משום) [משמע] דדוקא [במקום חופה דהוא בית] (בבית) חתנים מיהו אין ראייה משם דדילמא לאפוקי מדר' יהודה קאתי דאמר אף בבית האירוסין מברכין אותה. וצריך לדקדק מאי היא חופה דאי במקום שברכו תחילה ברכת נישואין קרי לה חופה פעמים שאפי' ברחוב העיר מברכין אותה כשהעם מרובין ואין יכולין ליכנס בבית. ונראה שמקום עיקר ישיבת חתן וכלה קרי לה חופה ולא מקום העשוי לאקראי בעלמא ושם הוא דמברכין ברכת חתנים כל שבעה. וכבר היה מעשה שהיו סועדים החתן ושושבינין במקום אחר שלא בבית החופה ולא הניח רבי' יצחק בר' אברהם לברך שבע ברכות מהך דשמעתין וצריך לפרש הא דרבא בר זבדא דאמר חתן ושושבינין וכל בני החופה פטורים מן הסוכה וכן עובדא דר' זירא דהיינו כגון שנשא ערב הרגל דאי ברגל אסור לישא כדתנן בפ"ק דמועד קטן אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר את גרושתו ואמרי' בגמ' וכי שמחה הוא לו מאי הוי א"ר יהודה אמר שמואל וכן א"ר אלעזר א"ר אושעיא ואמרי' לה אר"א אר"ח לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ורבה בר רב הונא אמר (רב הונא) לפי שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו ועולא אמר מפני טורח ר' יצחק נפחא אמר מפני ביטול פריה ורביה מיתבי כל אילו שאמרו אסורים לישא אשה במועד מותרים לישא ערב הרגל קשי' לכולהו לא קשיא מ"ד משום שמחה עיקר שמחה חד יומא הוא למ"ד משום טירחא עיקר טירחא חד יומא הוא למ"ד משום פריה ורביה לחד יומא לא משהי נפשיה הא למדת דאסור לישא אשה ברגל אבל בערב הרגל מותר ומצוה לשמוח כל שבעת ימי החופה מיהו עיקר שמחה חד יומא הוא אבל לארס מותר בחולו של מועד ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין כהוא דפרק אלו מגלחין דאמר שמואל מותר לארס אשה בחוש"מ דשמא יקדמנו אחר ברחמים ותנא דבי ר"י מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין דאמרי' בירושלמי פ"ק דכתובות ר' בא בר כהן אמר קומי ר' יוסי ר' אחא בשם ר' יעקב בר אידי אסור לאדם [לישא אשה] בע"ש הדה דאיתמר לעשות סעודת אירוסין הא לארס יארס. והא דתנן אבל מחזיר הוא את גרושתו אמרי' עלה בירושלמי הדה דאמר מן הנשואין אבל מן הארוסין אסור. והכי קי"ל

חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כה עמוד א

כל דירה שתשישה לאויר. פי' שאינה עשויה לדור בה קבע אין מטלטלין בה מדרבנן אלא בד' אמות בלבד, אלא אם כן הוא בית סאתים בלבד ולא יותר.

מתניתין שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה. פי' משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה ומייתי לה בגמרא מקרא, ותימה דהא ודאי לא אמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה אלא בשאי אפשר לקיים שתייהן, כי בעודו בסוכה או שמניח תפילין או שמתעטף בציצית או שיש(י) מזוזה בפתחו אין לפטרו מכל המצות, ומה שאמרו בשומר אבידה שפטור מלתת פרוטה לעני היינו בשעה שמנערה ומטפל בה והיינו דאמרינן ופרוטה דרב יוסף לא שכיחא כדפרישית בדוכתה, וכיון דלא מיפטר אלא בעודו עוסק במצוה זו למה לי קרא פשיטא למה יניח מצוה זו מפני מצוה אחרת, וי"ל דהא קמ"ל דאפילו בעי להניח מצוה זו לעשות מצוה אחרת גדולה הימנה אין הרשות בידו סד"א איפטורי הוא דמיפטר מינה אבל אי בעי למשבק הא ולמיעבד אידך הרשות בידו, קמ"ל דכיון דפטור מן האחרת הרי היא אצלו עכשיו כדבר של רשות ואסור להניח מצותו מפני דבר שהוא של רשות, ועוד למדנו הכתוב דאע"ג דאיכא עליה מצוה קבועה לזמן ודאי כגון קריאת שמע ושחיטת הפסח וקודם לכן באת לו מצוה אחרת שתבטל מן האחרת אם יתחיל בה, רשאי הוא להתחיל בזו שבאה לידו עכשיו ואם יבטל מן האחרת יבטל, ואינו חשוב פורק עצמו ממנה כשפורקה מעליו מחמת דבר מצוה, שאין חיוב המצוה עליו עד שיגיע זמנה וראשונה קודמת, כ"ל.

חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה. אסיקנא אפילו חש בראשו בלבד ומצטער בה פטור, וטעמא משום דכתיב תשבו כעין תדורו ואין דירה במקום שמצטער, וכך היא המצוה, ואין כאן דחיה שאין דחוי במצות משום מיחושין וחולי אלא בשאי אפשר לקיימן.

אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה. פי' שכן אדם אוכל אכילת עראי חוץ לביתו.

ומעשה והביאו לו לרבי יוחנן בן זכאי וכו'. פרישנא בגמרא דחסורי מחסרא והכי קתני ואם רצה להחמיר על עצמו רשאי, פי' ולא חשיב כמי שאינו מצווה בדבר ועושהו שנקרא הדיוט, ובתור הכי קתני מעשה ברבי צדוק שלא החמיר על עצמו, לומר שאם רצה חכם או תלמיד שלא להחמיר רשאי ואינו חשוב כאינו מדקדק במצוה.

והא דחשבינן לאכילת עראי טעימת התבשיל היינו מפני מיעוט שיעורו, ושתיית כלי של מים חשוב עראי מפני גריעותן שאין שתיית קבע במים ושאר משקין אלא ביין בלבד כדי רביעית.

ודקתני שתי כותבות שהוא עראי פריש רבא בפרק בתרא דיומא (ע"ט ב') דלאו משום מיעוט השיעור, אלא משום דפירי לא בעו סוכה אמרינן התם, דאמר רבא כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה ואותבינן ליה מהא דתנן שהביאו לרבן גמליאל שתי כותבות ואכלם עראי ומדחשיב לעראי אלמא לית בהו יותר מכביצה, והיכי אפשר דליכא בשתי כותבות בלא גרעינתן כשיעור הכותבת גסה וכגרעינתה, ופריק דהתם לאו משום דבצר ליה שיעורא אלא משום דהוה להו פירי ופירי לא בעו סוכה, ולא הביאו הר"ף ז"ל, נראה דסבירא ליה ז"ל דליתיה להווא פירוקא מישום דאתמר למאי דקסבר רבא דכותבת הגסה יתירה מכביצה, אבל לדידן דקיימא לן דכותבת הגסה פחותה מכביצה (ו) טעמא דמתניתין משום דשתי כותבות ליכא יותר מכביצה וכביצה לא בעי סוכה, ומורי נר"ו אמר בשם רבותיו דאע"ג דרבא פריק הכא פירוקא לפום אוקמתא דיליה, לישנא דיליה יוכיח דלאו בדרך דחויא אמר הכי אלא דהכי קים ליה דפירי לא בעו סוכה, והיינו דקאמר התם משום דפירי נינהו ופירי לא בעו סוכה, וכיון שכן הלכתא כרבא דהוא בתרא, כל שכן דלא אשכח מאן דפליג עליה.

וכשהביאו לו לרבי צדוק אכילה פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו. פרישנא בגמרא דהוא הדין נמי דכביצה נמי לא בעו סוכה, והא דנקט פחות מכביצה משום נטילת ידים וברכת המזון דכביצה בעי נטילת ידים וברכת המזון, ולית הלכתא כותיה כחדא מינייהו דאפי' כזית בעי ברכה והוא הדין נטילת ידים לחולין, מיהו רבי צדוק כהן היה [והיה] אוכל חוליו בטהרת תרומה וקיימא לן התם במסכת חולין דהתירו במפה לאוכלי תרומה ולא התירו במפה לאוכלי חולין דבתרומה זהירי טפי ולא חיישי דנגעי בפת, וכיון שכן אפילו יותר מכביצה אינו צריך נטילת ידים.

גמרא מנא הני מילי דתנו רבנן בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה. שהוא פטור מקריאת שמע כשאי אפשר לקיים את שתייהם כדכתיבנא, ומיותר הוא לדרשא דלא מיבעי ליה למיכתב אלא ודברת במ ביום (ולא) [ו]בלילה, ואילו בשכבך ובקומך אתי לזמן קריאת שמע, ואידך מיייתי לדרשא דהכא.

ובלכתך בדרך פרט לחתן. פי' לאו כשעוסק בנשואין דהיינו עוסק במצוה דנפקא מבשבתך, אלא כי איצטריך קרא לחתן שהולך לעשות